

Plân ve kadaastro :

Ankara imar kadaastro plânı nasıl yapıldı?

Yazan : Kay.
Cevat

Ankara şehrinin; Türkiye Cümhuriyet hükûmeti merkezi olmak şerefine nailiyeti dolayisile ve şehrin tevsiiine olan ihtiyaç hasebile, inşası zaruri görülen milkî ve askerî kâf-fei mebanii resmiye ve bilumum müessesatı ticariye ile bu yüzden tezayüt edecek halkın da huzur ve istirahatlerini temine kâfi gelecek miktarda emakini hususiyenin usul ve kavaidi fenniyeye tâbi ve şeraiti sıhhiyeyi cami olmaları düşünülmüş ve şehircilik hakkında ise beldi bilcümle teşkilât ve tesisatın da bu esasata uygun bulunmaları nazarı dikkate alınmış idi. Bu münasebetle vaziyeti coğrfiyesi itibarile tevsii esasları hakkında yapılacak olan tetkikatı ve açılacak yollar için muk-tazi tertibatı bir plân üzerinde görmek ve bu suretle şehri kemmiyet ve keyfiyet itibarile Avrupa paytahtları derecesinde şanı cümhuriyete layık modern bir halde tesis ve idame etmek hususları pişimutalâaya alınarak devletçe pek mühim bulunan mevzuubahis planın Harita Umum Müdürlüğü tarafından tanzımı tensip edilmiş idi.

Haritacılar mecmuasının birinci sayısında yazdığım plan, kadaastro mephasinde teşkili zikredilen plân ve kadaastro şubesi hali faaliyete getirilerek; gerek askerî maksatlara binaen ahz ve tersimleri istenilen 1/25,000 lik haritai muntazamaların ve gerek şehrin imarı noktai nazarından lüzum görülen 1/2,000

ve 1/500 mikyaslı kadastral planların müttehiden müstenit bulunacağı nirengiye esas olmak üzere 1925 senesinde bir dılı esas mesaha olunarak işe başlanmıştır.

Haddi şarkisi; muhafız taburları barakalarının hemen şarkında ve haddi garbisi fişek fabrikasının takriben 750 metre kadar cenubi garbisinde olmak ve istikameti haddi şarkinin şimali garbisine mümtet bulunmak üzere intihap olunan dılı esas invar mesaha cihazile ölçülmüş ve bazı deniz seviyei vaziyesine irca edildikten sonra kati olarak tuül kâmili (2050,426) metre bulunmuştur.

Rasadatı heyetiye ianesile, güneşten ve kevakipten istifade etmek suretile haddi şarkinin arzı coğrafisi 39°, 55, 57, 13 derece veya 44, 3994, 85 grad bulunmuş ve haddi şarkiden Anakara kalesine karşı bulunan Timürlenk tepe veyahut kubbe tepe namile tevsim olunan mahaldeki işareti rasadiye istikametinin semti hakikisi olarak; haddi şarkiden geçen mısfünnehari hakikile mezkûr istikkmet arasındaki zaviye şimalen 58,7032,59 grad olarak tayin olunmuş ve haddi şarkiden bilintikal kubbe tepenin arzı coğrafisi 44,3863,27 grad hesap edilmiştir.

Aynı zamanda 1/200000 mikyaslı haritalarımız için yapılan seri nirengiye merbut mebhus kubbe tepenin kemmiyatı vaziyei coğrafisi delâletile bilhesap nakl olunan haddi şarkinin Greneviçe nazaran tuli şarkisi de 32°, 50, 25,5 derece veya 2^s, 11^d, 21^{sa}, 7 saat olarak elde edilmiştir.

Yapılacak kadastral işlerin umum mesahai sathiyesi itibarile hesabatta arzın küreviyeti nazarı mutaleaya almak icap etmediğinden doğrudan doğruya kemiyatı vaziyei kaime usuli ile eşkâl ve tersimatı müstevii ufkî üzerinde göstermek için haddi şarkinin tertibine 4125,00 ve fazlasına 4700,00 kıymetleri verilmelidir.

Bu mikdarlar; umumî plan paftaları taksimatının 1/25000 mikyashlı Ankara paftasına uygun olmasını ve bununla beraber Ankara şehrinin pafta ortasına gelmesini temin ettiğinden 1/25000 mikyashlı Ankara paftasının cenubi garbî köşesi mebde vazî umumî kabul olunmuş ve bu suretle bütün ameliyat sahası birinci rubu muhite alınarak hesabâtı (+) ve (—) lık teşevvüşatından kurtarmak maksadile bilumum nokatın tertip ve faslalarının daima müsbet bulunması tahtı temine alınmıştır.

Nirengi işleri :

Bilumum nirengi rasadatı 15 santimetrelik Hildebrand teodolitile ve tevzin usulile gayet dekik bir surette yapılmış ve dılı esas üzerinde yedi noktalı bir santral şebekesi tesis olunmuştur. Bu Şebekenin ekalli murabbaat kavaidine ve Gauss nazariyesine tevfikân muvazenei hesabiyesi yapılarak hatayı ariziler ifna edilmiş ve bu suretle hesabâtı kespi katıyet eden ve şeraiti sıhhat ve kıymeti fenniyesine tamamen emniyet edilen santral şebekesine tali derecede bulunan diğer nirengi reisleri raptolunmuştur.

Binaenaleyh umum nirengi şebekesinin kaim ve müstevî kemiyatı vaziyelerinin kadastral işlerin icabatı fenniyeleri derecesinde gayet sahih kıymet almaları, her taraftan poligonlara tevzi edilecek tertip ve faslaların tamamen hemahenk bulunmalarını temin eylemiştir.

Poligon işleri :

Bilumum poligon rasadatı Vild ve Zays teodolitleri ile dekik bir surette yapılmış ve mesafatı çelik şeritlerle ve Vild stadyalarile mükerrer olarak mesaha edilmiştir.

Birinci derece poligonların iki uçtan nirengi reslerine merbut bulunmaları, ve ikinci derece poligonların dahi bir ucu yine nirengi reslerinden birine ve diğer ucu nirengi şebekesine bağlı olarak kıymeti mutlakayı haiz olmak üzere esaslendirilmiş zemin noktalarına istinat etmeleri suretile kullanılan açık poligon sistemlerinden poligon kemmiyatı vaziyetinin hatası her noktada tevzin edilmekle beraber ayrıca güzergâhlar üzerinde ekalli murabbaat ianesile yapılan muvazene hesapları neticesinde; tertip ve fasla hataları imha edilmiştir.

Binaenaleyh gayet dekik ve esaslı bir surette yapılan işbu poligon şebekesine müsteniden tesis edilen tali derecedeki poligonların da kemmiyeti vaziyetlerinin heyeti umumiye ile hem ahenk bulunduğu müstağnii izahtır.

Tesviye işleri :

Umumî tesviyei hendesiye şubesi henüz ihdas edilmediğinden ve poligon nokatı üzerine tesviyei mürekebe ameliyatını yapmaya memurların azlığı ve vaktin darlığı mani olduğundan gayet sahih tesviyei müsellesatiye ile nirengi reslerine verilen rakamlardan 1/2000 mikyaslı plânlar için tafsilat ahzine hadim olmak üzere alınan topoğrafya mevkiplerinde alidat olometrik ianesile intikal ettirilen rakımlar; esasen mesafelerin kısa bulunması hasebile tecvizi hatanın dununda denecek kadar sahih bir kıymeti haiz bulunmuşlardır. Şu suretle mebhüs topoğrafya mevkiplerinden; gerek hututu şuaiye ve gerek kestirme suretile tafsilât noktalarına düşürülen rakımlar delâletile; 1/2000 mikyaslı plân tesviye münhanilerinin 2 metrede bir geçirilmiş olması da hatanın tekmiil ameliyat sahasında kabili ihmal ve gayri mahsus derecede tevzin edilmiş bulunmasına hizmet etmiştir.

Tafsilat işleri :

1/2000 mikyash plânlar mevcut nirengi reislerine ve poligon noktalarına istinaden ve doğrudan doğruya kavaidi topoğrafiyeye tevfikân alidat olometrik ianesile ahz edilmiştir. 1/500 mikyash plânlar ise poligon mihverleri üzerine inkisar noktalarından amut düşürülmek ve mesafeleri çelik şeritlerle ölçülmek suretile alınan tafsilat işlerinin Zays pirizmaları ve sureti mahsusada imal ettirilmiş büyük tahta gön-yeleri istimal olunarak mesahayı müsteviye krokileri milimet-relik kâat karneler üzerine çizilmişlerdir.

Tersim işleri :

Kemmiyati vaziyet fihristine göre ihzar olunan $0,40 \times 0,50$ m. ebadındaki kanavalar üzerine nirengi ve poligon noktaları bil'hesap nakil ve tespit olunduktan sonra 1/2000 mikyash plânlar, arazide alınan pilañçete maplarından mezkûr nokatı esasiyeye tatbikan ve aynen kanavalara nakledilmişlerdir. 1/500 mikyash plânlar ise kanavalarda tespit edilen poligon mihverleri üzerinde, zeminde düşürülen amutlar ve ölçülen mesafelere göre bil mikyash alınan ebattan tehassül edecek nokat, mevcut tafsilat krokilerine nazaran tesbit etmek suretile elde edilmişlerdir.

Umum mesai :

1925 senesi bidayetinden 1929 senesi nihayetine kadar devam eden dört sene zarfında iki plân kadastro postası çalıştırılmış ve netice olarak 1/2000 mikyash 49 pafta ile 1/500 mikyash 138 pafta vücude getirilmiştir. Binaenaleyh 2000 mikyash bir paftanın mesahayı sathiyesi 800,000 metre terbiinde olup heyeti umumiyesi 39,2 kilometre murabbâna ve 500 mikyash bir pafatanın mesahayı sathiyesi 50,000 metre

terbiinde bulunup bunun da heyeti umumiyesi 6,9 kilometre murabbına bâliğ olmuştur.

Dört sene devam eden bu kadastro mesaîsi esas itibarile sekiz harita zabitimiz tarafından ifa edilmiş ve hasılatı mesaî Ankara imar müdüriyetine tevdi olunmuştur.

Bu günkü Cümhuriyet hükûmeti merkezinin tesis ve imarında temel olan kadastro plânlarını yapmış olan arkadaşlarımızın, Ankaranın tekâmül ve inkişafını gördükçe iftihar etmeğe hakları vardır.

Bilfiil çalışarak bu işi başarmış olan arkadaşlarımızı okuyucularımıza takdim etmeyi kadirşınaslık sayarız.

Çalışan ilk heyet aşağıda isimleri yazılı olan zevattan terekküp etmişti:

Şube müdürü Mra. Ahmet Nuri bey

Kay. Mithat bey (halen mütekait)

Kay. Ferit bey

Kay. Fuat bey

Kay. Azmi bey

Yzb. Cemal bey

Yzb. Naşit bey

Yzb. Mahmut bey

Yzb. Hüseyin bey

Yzb. İbrahim Hilmi bey (halen mütekait)

Bu heyet bilâhara atideki arkadaşlarla takviye edilmiştir:

Bnb. Nüzhet bey

Bnb. Hidayet bey

Bnb. Cemal Bekir bey

Bnb. Ahmet bey

Bnb. Fuat bey

Bnb. Nazif bey
